

**JOHN DEWEY’NİN EĞİTİM ANLAYIŞI ve SOSYAL BİLGİLER
EĞİTİMİNE YÖNELİK BAZI ÖRNEK UYGULAMALARI**
**Education Understading of John Dewey and Some Sample Applications on
the Education of Social Sciences**

Namık Kemal YEŞİLTAS

Arş. Gör. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü / ANKARA
yesiltas36@gmail.com

Selahattin KAYMAKCI

Arş. Gör. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü / ANKARA
kaymakci37@yahoo.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, Amerikalı eğitimci John Dewey'nin eğitim ve sosyal bilgiler eğitimi alanındaki görüşlerinden hareketle gerçekleştirdiği bazı örnek uygulamaları açıklamaktır. Çalışmada, öncelikle Dewey'nin eğitim anlayışı irdelenmiştir. Daha sonra Dewey'nin eğitim anlayışına paralel olarak 1896 yılında Chicago'da kurmuş olduğu laboratuvar okulunun işlevi ve burada yapılan eğitim faaliyetleri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çerçevede Dewey'nin sosyal bilgiler anlayışı ve sosyal bilgiler eğitimine yönelik ders uygulama örnekleri pedagojik açıdan ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: John Dewey, Eğitim, Laboratuvar Okulu, Sosyal Bilgiler Eğitimi.

Abstract

The aim of this study is to explain some of the sample applications and views about education and social studies teaching which are created by John Dewey, one of the American educators. In this study, first of all, Dewey's education mentalities was examined. After this, universty school which was founded by Dewey in Chicago in 1896 and its functions were evaluated. In this sense, Dewey's social studies mentality and some of the sample lesson applications which are related to social studies teaching were discussed in terms of the pedagogy.

Keyword: John Dewey, Education, University School, Social Studies Teaching.

GİRİŞ

John Dewey 1859–1952 yılları arasında yaşamış olan ünlü Amerikan filozof ve eğitimcisidir. Kısa bir öğretmenlik kariyerinin ardından felsefe alanında doktora yapmış ve 1889'dan sonra Michigan Üniversitesinde felsefe bölümünün başkanlığını üstlenmiştir. 1896 yılında Chicago Üniversitesi'nde kurduğu "Laboratuvar Okulu" ile eğitim dünyasında bir

çığır açmış ve bu okulda dört-on dört yaş grubundaki çocuklara aktif öğretim yöntemleri doğrultusunda eğitim vermiştir. Yöntem ve yönetimin, eğitim alanında uygulandığının ilk öncüsü olmuştur.

1920'lerden itibaren deneyimlerini paylaşmak ve eğitim sistemlerini incelemek amacıyla çeşitli ülkelere eğitim seyahatleri yapmıştır. Eğitim seyahatleri yaptığı ülkelerden biri de Türkiye'dir. Dewey, Atatürk'ün davetiyle Türk Eğitim Sistemi'ni incelemek üzere iki ay süreyle (19 Temmuz-10 Eylül 1924) Türkiye'ye de gelmiştir. Ülkemizdeki incelemelerinin sonucunda bir rapor yayınlamıştır. John Dewey'nin düşünceleri Mehmet Emin Erişirgil¹, Hüseyin Avni Başman², İhsan Sungu³ gibi eğitimciler aracılığıyla Türk düşünce hayatında ve Türk eğitim sisteminde oldukça etkili olmuştur (Ülken, 1999: 427). Bu anlamda Dewey'nin raporu Atatürk döneminde eğitim sisteminin yapılandırılmasında ana dayanak noktalarından birini teşkil etmiş ve eğitimle ilgili olarak yapılan birçok reforma da esin kaynağı olmuştur.

1. JOHN DEWEY'NİN EĞİTİM ANLAYIŞI

Dewey'e göre eğitim hayat boyu süren bir faaliyet olduğundan dolayı öğrenme de yaparak ve yaşayarak ortaya çıkmaktadır (Yeşiltaş, 2007). Dewey'e göre, "gereksinme ve amaçlanan değişikliklerden doğan pratik faaliyet yaşantı alanına ait bir etkinliktir. Bir şeyler üretmek ya da yapmak demek bir şeyleri değiştirmek demektir; bir şeyleri tüketmek demek de aynı anlama gelir. Bu nedenle değişmeye ilişkin tüm şeyler ve çeşitlilikler, faaliyete dâhildir; bilme ise kendi konusu gibi değişmezdir." (Dewey, 1996: 297). Bu anlamda eğitim açısından, bilginin kuram ve uygulamaya yönelik olması diğer bir ifadeyle bilginin pratik ve yaşantıyla ilgili yönü oldukça önem taşır (Bakır, 2007: 45).

Dewey eğitimin; çocuğun kapasitelerine, ilgilerine ve huylarına dair psikolojik bir kavrayışla başlamasını, çocuğun dıştan eğitilmeyip içinden kendi kendine yetişmesini, kendi kendine gelişip ve öğrenmesi gerektiğini vurgulayarak, çocuğa bilgiler doldurmak suretiyle verilmesine şiddetle karşı çıkmıştır (Saysel, 2006). Dewey pedagojisi dinamik olup, ona göre eğitim

¹Mehmet Emin ERİŞİRGİL (1891-1965): Bir dönem Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı da yapmış olan ünlü eğitimci, felsefeci, yazar ve siyaset adamıdır.

²Hüseyin Avni BAŞMAN (1887-1965): Bir dönem Talim ve Terbiye Kurulu Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı da yapan Türk eğitiminin gelişmesinde büyük rol oynayan ünlü eğitimcidir.

³Mehmet İhsan Sungu (1883-1946): Darülmualimîn-i Âli ve Tatbikat Okulu Müdürlüğü, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı gibi önemli görevlerde bulunmuş ünlü eğitimcidir (*Daha Geniş Bilgi İçin Bkz. Bahri ATA (2003). "Mülkiyeli Bir Eğitimci: İhsan Sungu", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 233-243.*

bilimi karakter kurma bilimidir. Eğitmek her Şeyden önce her hayat sahibi varlığın özeliklerinde olup kiŐiliđini oluşturan i kuvvetlere etkinlikte bulunarak etkinliği eyleme dönüŐtürmek fırsatını vermektir. İnsanların dođuŐtan getirdikleri etkinlikleri uyandırmak ve yönetmek için yine o dođuŐtan etkinliklere baŐvurmak gerekmektedir (Kansu, 1952: 267).

Dewey'den önceki klasik eğitim anlayışına göre ağırlık merkezi çocuğun dıŐındadır; ğretmendedir, kitaptadır. Kısacası ocuğun araŐsız içgüdülerinin ve etkinliklerinin dışında olmak üzere nerede isterseniz oradadır (Kansu, 1952: 267). Bu eğitim anlayıŐının aksine, Claparde'in⁴ savunduğu fonksiyonel eđitim⁵ veya Decroly⁶ ve Dewey'in savunduğu "faal okul" sistemlerini gelenekçi hafızayı yükleme sistemine tercih etmek artık ađdaŐ pedagojinin aksiyomlarından biri haline gelmiştir (Ülken, 2001: 214). Dewey'in eğitim anlayıŐındaki deđiŐiklik, bu ağırlık merkezinin başka yere taŐınmasındadır. Bu bir deđiŐmedir; bir devrimdir ve evrenin merkezini yeryüzünden güneŐe taŐımak suretiyle, Kopernik'in⁷ bilime soktuğu devrime de benzemektedir. Yani ocuk güneŐ olup, eğitim araçları ve gereçleri onun etrafında dönmektedir. Sonuç olarak eğitimin merkezinde eskisi gibi ğretmen veya başka bir Şey değil, ocuk bulunmaktadır (Kansu, 1952: 267).

Dewey; daha çok felsefi argümanla temellendirdiği pragmatizmin eğitime yansımıŐ boyutu olarak 'demokratik eğitim' düŐüncesini savunur (Bakır, 2007: 24). Dewey'e göre eğitim, demokrasinin temel karakteri olan özgürlüğü kendi içinde yaşayarak gerçekleŐtirecek bir araçtır. Eğitim hem bireylerin hem de toplumun kendini gerçekleŐtirmesini sağlayacak bir araç olarak her türlü totaliter, tekdüze ideolojiden uzak olmalıdır. Aksi halde iŐlevini yerine getiremez, sadece belirli bir ideolojinin aracı konumunda kalır (Dewey, 1987: 41; akt: Bakır, 2007: 33).

Dewey, düŐüncelerini, insan topluluğunun ihtiyaçları, toplumun

⁴Edouard Claparde (1873–1940): ocuk psikolojisi, kavram oluŐumu, problem çözme ve uyku eğitim psikolojisi ile ilgili alanlarda araŐtırmalar yapmış olan ünlü psikologdur.

⁵Fonksiyonel Eğitim: Zihinsel engellilerde nörogeliŐimsel tedavi yaklaŐımları içinde yer alan, tedavinin fonksiyon için etkili olarak kullanılmasını sağlayan eğitim biçimidir.

⁶Jean-Ovide Decroly (1871–1932): Eğitim-ğretimde yapay derslerin kaldırılmasını ve çocukların doğanın içinde doğrudan yaşayarak, gözleyerek ve yaparak öğrenmesini savunan ünlü eğitimcidir.

⁷Nicolaus Copernicus [Kopernik] (1473–1543): Astronomi alanında çalıŐmalar yapmış Polonyalı bilim insanıdır.

gelişmesi ve bireyin topluma adaptasyonu konularına odaklanmıştır. Toplum kavramı birçok şeyi ifade eden bir sözcüktür. İnsanlar çok çeşitli yollarla ve çeşitli amaçlar için birleşirler, bir araya gelirler. Bir insanın ait olduğu bir gruptaki arkadaşları diğer gruptaki üyeye tümüyle karşıt olabilir. Çoğunlukla, çeşitli grupların üyeleri arasında sıkça görülen, gruptaki yaşam ortaklığından başka genel görüş birliğinin bulunmayışıdır. Büyük bir sosyal toplulukta sayısız birçok küçük grup vardır ve toplumdaki bu küçük grupları bir arada tutan en büyük unsur, ortak bir amaçlarının olmasıdır. Dewey'e göre; bir grubun yaptığı her türlü eğitim çalışması, kendi üyesini sosyalleştirmek içindir. Fakat sosyalleşmenin nitelik ve değeri, toplumun amaç ve alışkanlıklarına bağlı olarak değişmektedir (Dewey, 1996: 79-80).

Eğitimin sosyal bir süreç olması ve çok çeşitli toplulukların varlığı, eğitim-öğretimin yapısı ve uygulanacak değerlendirme ölçütü, özel sosyal bir amaca dayandırılma gereksinimini de beraberinde getirmiştir (Dewey, 1996: 95). Zaten Dewey'in eğitim felsefesinin en önemli özelliklerinden biri de eğitimin toplumsal oluşudur (Kansu,1952: 269). Ona göre eğitimin toplumsallığı, işlevselliğinin zorunlu bir sonucu gibidir. Birey topluluğun bir organı olduğu için, onu bağlı bulunduğu büyük organizmaya yararlı olacak şekilde hazırlamak kaçınılmaz bir zorunluluktur. (Smith, 1967: 60; akt: Bender, 2005).

Dewey'e göre okul, hayata hazırlık değil, hayatın dışından dışarıya kendisidir. Bu yüzden okulda her türlü derse yer verilmelidir. Yaşamda, hangi meslekler varsa, hangi sorunlar bulunuyorsa, hepsi okullarda yer almalı ve öğrenci de yaşama girmelidir. Derslerin içeriği, toplumsal açıdan istenilen edegenliklere, öğrencinin hemen kullanabileceği ve ilgisini çeken bilgi ve becerilere, tasarım ve problemlere göre düzenlenmelidir. Karakter eğitimi için ise, gruplar halinde karar vermeyi, birlikte çalışmayı sağlayacak biçimde işe koşulmalıdır (Bender, 2005).

Açıklamalardan da anlaşıldığı gibi Dewey, eğitimi pragmatist bir yaklaşımla açıklamaya çalışmış ve eğitim alanında "yaparak öğrenmek" onun temel felsefi görüşünü oluşturmuştur. Dewey'in: "*Eğitim bir vazoyu suyla doldurmak değil, bir çiçeğe kendi tarzında büyüebilmesi için yardımcı olmaktır*" sözü Dewey'in eğitim ve hayat felsefesini açıkça ortaya koymaktadır. Dewey'e göre eğitim hayat boyu süren bir faaliyet olduğundan dolayı öğrenme de yaparak ve yaşayarak ortaya çıkmaktadır (Yeşiltaş, 2007).

2. JOHN DEWEY VE LABORATUAR OKULU

John Dewey'in laboratuvar okulunu tanıtmadan önce laboratuvar okulunu kurmasını gerektiren düşünce sistemine değinmek yerinde olacaktır. Bilindiği gibi Dewey; insan deneyiminde bilgi edinme eylemi, yalnızca

düşünmeye başladığı anda değil de yoğun ve derin düşünmeye başladığı anda ortaya çıktığını savunmuştur (Saysel, 2006). Dewey'e göre düşünce, başlangıcını bir tereddüt ve şüphe halinden alır (Dewey, 1957: 12). Bunlar bireyi düşünmeye yöneltir. Daha sonra kişi, geçmişteki yaşantılarından ve bilgilerinden yararlanarak karşılaştığı problem durumu için plan ve öneriler geliştirir. Önerileri destekleyici kanıtlar arar ve öneriler içinden en sağlamını seçer (Fidan, 1985:195).

Düşünce kendiliğinden ortaya çıkan genel kurallara göre meydana gelmez. Düşünceyi meydana getiren, ona sebebiyet veren özel bir neden vardır. Bir çocuğa ya da bir yetişkine buna muktedir olup olmadığından, hiçbir şeyin uygunluğunu bozmadığından emin olmadan düşünmesini teklif etmek ona bizzat kendi ayakkabılarının kordonlarını tutarak kendisini havaya kaldırmasını istemek kadar saçmadır (Dewey, 1957: 12).

Dewey'e göre en kolay öğrenilen ve en çok akılda tutulan bilgiler beş duyu ile doğrudan yaşantıdan edinilmiş ve yaşantıyı en çok değiştiren bilgilerdir. Dolayısıyla bireylerin algıları ve ilgileri öğrenme için önemli bir etkidir ve bunlar öğrenmeyi olumlu yönde etkiler. Dewey'e göre "Bir çocuğun karakteri, bilgisi ve becerisi olayların gerçekleştiği bir yerde oturarak şekillenmez. Bu ancak fiziksel ve zihinsel katılımın birlikteliğinde mümkün olur" (Dewey, 1913; akt: Bakır, 2007: 46).

John Dewey'e göre çocuk, ancak çalışma ve etkinlik ihtiyaçlarını duyduğu zaman hayatın kendisinin kımıldatmasıyla ve doğal araçlarla etkinliğe ve çalışmaya yöneltilmelidir (Kansu, 1952: 269). Dewey, çocuğun bir şey yapması için onu istemesi gerektiğini savunmuştur. Dewey'in bu görüşünü şu anısı çok güzel bir şekilde özetlemektedir: Bir gün Dewey ve küçük oğlu çamurlu suyun içinde yürüyordu. Dewey'in yüzünde ne yapacağını bilmemenin acizliği okunuyordu. Onun bu halini gören arkadaşı "Çocuğu sudan çıkar John, yoksa üşütecek" dedi. Bunun üzerine "Biliyorum biliyorum" dedi. Dewey "Ama onu bu çamurlu sudan benim çıkarmamın bir faydası olmayacak". "Onun bu çamurlu sudan çıkmayı arzu etmesi için ne yapmam gerektiğini düşünüyorum" (Bender, 2005).

Dewey; çocuğun dıştan eğitilmemesini, kendi içinden yetişmesini, kendi kendine gelişip öğrenmesi gerektiğini savunmuştur. Bu bakış açısıyla John Dewey; okulun, öğretmenin karşısında bulunuyor anlamı çıkabilir. Gerçekte O, çocuklara bilgi yığan, onları yalnız boyun eğici ve edilgin durumda bırakan okulların ve öğretmenlerin karşısındadır. Dewey'in istediği okul büyük topluluğun hayatını yankılayan, örnekte işlerle etkinlik halinde ve bütün varlığıyla sanat, tarih ve bilim nüfuzunun altında yaşayan ufacık, cenin halinde bir topluluk ve çocukta bu topluluğun bir organıdır (Kansu, 1952: 268).

Yukarıda ifade edilmeye çalışılan düşünce sisteminin ışığında Dewey, 1896 yılında Chicago Üniversitesi'nde "Laboratuar Okulu, Üniversite Okulu, Dewey Okulu veya Chicago Okulu" adıyla anılan, 1904'e kadar yönettiği, 4-14 yaş arası çocuklara aktif öğretim yöntemleri doğrultusunda eğitim verilen okulu kurmuştur. John Dewey (2008), Laboratuar Okulu'nu ve kuruluş amacını "Okul ve Toplum"⁸ adlı eserinde ana hatlarıyla şöyle açıklamıştır:

"Üniversitenin bir ilköğretim okulu kurmasının nedeni çocuğun ruhsal gelişiminin etkilerinin incelendiği ve bu çalışmaların olgunlaşarak bir değer oluşturması için en uygun şartların ve gereksinimlerin araştırılması ihtiyacıdır. Böyle bir okul uygulamalı pedagoji için bir laboratuardır.

Üniversite okulu, bir öğretmen okulu veya öğretmen yetiştirilen bir bölüm değildir. Bir örnek okul da değildir. Özel bir düşünceyi kanıtlama ve açıklama amacıyla da kurulmamıştır. Onun görevi, çocuk eğitimini modern psikolojinin bildirdiği ruhsal faaliyet prensiplerinin, büyüme ve olgunlaşma tarzlarının ışığı altında incelemekten ibarettir.

Laboratuar Okulu ile amaçlanan en önemli nokta, deneyimler sonucunda eğitim-öğretim faaliyetleriyle ilgili olumlu kanaatlerin artmasıdır. İstenilen; çalışmaların serbest bir şekilde yapılmasını kolaylaştırmak ve özendirme. Önemli olayların gözden kaçmamasını bir dereceye kadar sağlayacak düzenleri bulmak, incelemelerin vereceği uygulamaya yönelik sonuçların doğruluğa, geleneğe ve önceki fikirlere gereksiz bağlılıktan oluşan bozukluk ve yanlışlardan yoksun bir şekilde uygulanması için gerekli elverişli şartları sağlamaktır. İşte Üniversite Okulu bu anlamda eğitim için bir deneyim merkezi olacaktır" (Dewey, 2008: 72-73).

3. JOHN DEWEY VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

John Dewey sosyal bilgiler dersinin fikir babalarından biri olarak kabul edilmektedir. Bilindiği gibi sosyal bilgiler dersinin ortaya çıkışı Amerika Birleşik Devletleri'nin geçirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda meydana gelen büyük dönüşümün doğurduğu sorunlara çözüm aramak ve ulusal toplum anlayışını oluşturmak etkileşiminin bir sonucudur. Ayrıca John Dewey ve arkadaşlarının etkisiyle oluşan eğitim felsefelerinden ilerlemecilik akımının "demokratik toplum için vatandaş yetiştirme" savı da

⁸Okul ve Toplum; Dewey'in 1899'da Chicago Üniversitesi'nde verdiği üç konferanstan ve Elementary School Research adlı dergide yayınladığı üç makaleden oluşmaktadır. Okul ve Toplum 1929 tarihinde H. Avni Başman tarafından "Mektep ve Cemiyet" adıyla Türkçeye çevrilmiş; daha sonra 2008 yılında Selahattin Kaymakçı tarafından günümüz Türkçesine uyarlanmıştır. (Daha Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz: John Dewey, (2008). Okul ve Toplum, Ankara: Pegem A Yay.).

sosyal bilgilerin bir ders olarak ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Erden, 1996: 6; Safran, 2008).

John Dewey'e göre sosyal bilgiler sosyal olan şeyleri çalışmaktır (Öztürk, 2006). John Dewey görüşleriyle sosyal bilgileri derinden etkilemiş; sosyal bilgiler yaklaşımlarının doğmasında başrol oyuncularından biri olarak tarihteki yerini almıştır. Bilindiği gibi Barr, Barth ve Shermis (1978), "The Nature of The Social Studies (Sosyal Bilgilerin Doğası)" sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı soruşturma olarak sosyal bilgiler olmak üzere üç tür geleneksel yaklaşımdan söz etmektedir. Bunlardan yansıtıcı soruşturma⁹ olarak sosyal bilgiler yaklaşımının temeli John Dewey'in görüşlerine dayanmaktadır (Ata, 2006).

John Dewey, sosyal bilgilerin deneyime dayalı yaşantılar sonucu daha iyi öğrenileceğini savunmuştur. Bu bağlamda etkili bir sosyal bilgiler öğretimi sonucunda kazanılacak düşünme becerilerinden biri problem çözmedir. Problem çözme yöntemi kuramsal olarak ilk defa John Dewey tarafından ortaya konulmuştur. Bu yöntemle göre, öğrenme, öğrenci için anlam ve önem ifade eden gerçek problem durumlarını başarılı bir biçimde çözerken kazandığı deneyim ve yaşantılar sonucunda meydana gelmektedir (Philips and Soltis, 2005: 5; akt: Kaya, 2008).

John Dewey'in bundan sonra bahsedilecek görüşleri, tarih ve coğrafya ekseninde sosyal bilgiler eğitimine yönelik olarak ileri sürdüğü düşüncelerinden oluşmaktadır. Bu çerçevede Dewey tarih ve coğrafya derslerinin birbiriyle yakından ilişki içerisinde olan dersler olduğunu savunmuştur. Dewey'e göre bu dersler birbiriyle ilişki içerisinde okutulduğunda daha yararlı olacaktır. Dewey, tarih ve coğrafya ders konularının olabildiğince kişisel ve özgür bir içerikle, yaşamı zenginleştirme, yaşamın içyapısına, dayanaklarına ve sonuçlarına erişecek tarzda yapılandırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Coğrafya dersinin fiziksel, tarih dersinin ise daha çok toplumsal yönleri önem verdiğini, fakat böyle olmakla beraber her ikisinin de birbiriyle ortak yönleri olduğunu vurgulamıştır (Dewey, 1996: 197). Dewey'e göre tarih dersi, eğer onun doğal yönünü yansıtan coğrafya dersinden ayrı tutulursa veya birbirlerine olan bağlılığı

⁹Yansıtıcı soruşturmayı savunan Dewey ve arkadaşları çocuğun belli kriterlere göre ham veriyi kullanıp yorumlayabileceğine inanır. Yansıtıcı soruşturma; öğretmen ve öğrencinin bireysel ya da toplumsal problemleri belli kriterler açısından incelemesidir (*Daha Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. Bahri Ata (2006). "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yansıtıcı Soruşturma Geleneği ve Oluşturmacılık Yaklaşımı" Eğitimde Çağdaş Yönelimler III: "Yapılandırıcılık ve Eğitimde Yansımaları Sempozyumu, İzmir: Özel Tevfik Fikret Okulları*).

görülmez ise tarih dersinin bir yığın tarih sayıları ile bunlara eklenen önemli etiketi altında sıralanmış birtakım buluşların listesi olma durumuna düşmesi kaçınılmazdır.

Dewey, Türk Eğitim Sistemi'nin sorunlarına yönelik olarak hazırladığı 1924 tarihli raporunda da benzer görüşler ifade etmiştir. Buna göre; okullarda tarih ve coğrafya gibi bazı derslerin keyfi olarak birbirinden ayrılmış olduğunu ve bu derslerin yaşanan hayatta ayrı ayrı konular olmadığını belirtmektedir. Dewey'e göre, öğrenci, bu derslerin konuları arasındaki ilişkileri bulmakta başarılı olamadığı için hem vakit ve enerji kaybetmektedir, hem de derslere karşı ilgisiz olmaktadır. Hatta bu dersler birbirleriyle o kadar ilişkilidirler ki aynı öğrenciye bir öğretmen tarafından verilmesi öğretim açısından daha uygundur (Ata, 1998).

Dewey; tarih ve coğrafya derslerinin, çocuklara, önceden hazırlanmış ders programları uyarınca öğretildiğini ve bu dersleri sadece okula gönderildiklerinden dolayı öğrendiklerini belirterek; bu derslerin kolayca günlük yaşantı ve denemelerden uzak, amaçsız bir ezber durumuna düştüğünü işaret etmektedir. Bu nedenle çocuk, özümlememiş bilgi yığını altında ezilerek bir köşeye itilir. Dewey; "Yaşamın doğal ilgilerinden uzak, kuru kuruya bilgi toplama kafayı odunlaştırır, esnekliğini yok eder" diye ifade ederken çocuğun klasik eğitim anlayışıyla kendini geliştiremeyeceğini söylemektedir (Dewey, 1996:195).

Dewey tarih ve coğrafya öğrenimini ifade ederken; "Tarih öğrenme de asıl olan insancıl bağlantı ve ilişkileri tanıyabilme gücünü edinmedir. Coğrafya öğrenmek demek, olağan eylemin yerini, doğal bağıntı ve ilişkilerini anlayabilme gücünü edinme demektir" ifadelerini kullanmıştır.

Dewey'e göre, belli bir biçime sokulmuş olan tarih yaşamımızın kendileri ile birlikte olduğumuz sosyal grupların etkinlikleri ve acıları hakkında bilinen algılardan oluşmuştur. Bizim gelenek ve kurumlarımız, ancak tarih ile açıklanarak ve aydınlanmış olur. Dewey'e göre; belirlenmiş bir biçim altında coğrafya dersi, içinde yaşadığımız doğal ortam hakkında, diğer insanların denemeleri ile bulunmuş olan olgu ve ilkelerin tümünü kapsamaktadır. Bizim yaşamımızın özel eylem ve yaşantıları, ancak o bütünlük ile olan bağıntı ve ilişkilerle açıklanabilir. Coğrafya, öğrencilere gerek yaşadıkları yerin gerekse uzak bölgelerin özellikleri hakkında bilgi sağlar (Dewey, 1996: 196). Başka bir ifade ile coğrafya konularına dayalı öğrenme-öğretme etkinlikleri, öğrencilerin bu yer/bölgelerin fiziksel ve demografik özellikleri, buralarda yaşayan insanların sosyal ve ekonomik faaliyetleri vs. hakkında bilgi edinmelerine, kavram ve genellemeler oluşturmalarına olanak verir (Öztürk, 2006).

Dewey'e göre; "Kendi doğrultusunda giden her tür olağan etkinlik,

bulunduğu durumu aşar ve dışarıdan gelecek bilgilerin anlamını arttırması için edilgin biçimde beklemeyerek onu aramaya çıkar. Eğitimde, denemenin bu kendini aşma niteliğinin yararlı bir karşılık görmesini ve sürekli zenginleşmesini sağlayacak bir yol hazırlama da, eğitimcilerin görevidir". Öğrencilerin ilgi ve merakları doğrultusunda yaşadıkları doğal ortamlarla ilişkiye girmeleri kendilerini geliştirmeleri noktasında son derece önemlidir. Dewey'e göre çocuklar için en önemli ders doğa bilgisidir. Çünkü çocuk doğadan öğrendiğini hiç bir zaman unutmaz. Okullarda okutulacak tarih ve coğrafya gibi derslerle, çocukların görüş açıları genişletilmelidir.

Tarih ve coğrafya derslerinin farklı özelliklerinden dolayı, doğa incelemesi olma yönünden ve bilgi edindirmede diğer derslerden daha önemli olduğunu vurgulayan Dewey; bu derslerin önemini, kendilerini var eden doğa ile insan arasındaki karşılıklı ilişkiye bağlamaktadır. Ayrıca bu dersler açısından en büyük tehlike olarak da sözkonusu derslerin öğretimini sadece bir gelenek olarak kabul edip eğitim konusu kapsamına almakta görmektedir. Ona göre öğretim sürecinde yanlış olan bu durumu; eğitimde birleştirici ve toplumsal bir yön bulmak açısından, programda büyük bir yük oluşturan tarih ve coğrafya gibi derslerin gerçekten toplumsal ve zihinsel gelişmeyi sağlayacağı yönünde görevli olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Dewey, her dersin mutlaka bir laboratuvarı bulunması gerektiğini ileri sürmüştür. Örneğin tarih laboratuvarında senkronik levhalar, tarih tabloları, projeksiyon makinesi, filmler, şemalar, kitaplar, tarihi haritalar, v.b. bulunmalıdır. Aksi halde çocuklar hayali gevşek bırakan takrirlerle tarihi hikâyecilik halinde öğrenmeye, medeniyetler ve kültürler arasında karşılaştırma yapamamaya, hakiki tarihi oluş ve zamanı anlayamamaya, bu yüzden yanlış görüşlere saplanmaya mahkûm olurlar (Ülken 2001: 318). Bu bağlamda Dewey'nin sözü edilen görüşlerinin sosyal bilgiler dersi için de geçerli olduğunu belirtmek yanlış bir düşünce olmasa gerektir.

4. JOHN DEWEY'NİN SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNE YÖNELİK BAZI ÖRNEK UYGULAMALARI

John Dewey'in uygulamalarından bir tanesi sanayinin gelişimi ve toplumsal yaşama etkileriyle ilgilidir. O'nun yaşamış olduğu zaman dilimi Sanayi Devrimi'nin aile, toplum ve eğitim hayatını iyiden iyiye etkilemeye başladığı dönemdir. Dewey, uygulamasını gerekçeleriyle birlikte şöyle açıklamıştır:

"Bütün bilimlerin ortak yönleri coğrafyada bulunur. Coğrafyanın anlamı, onun yeryüzünü insan faaliyetleri için devamlı ve aralıksız bir yurt olarak göstermesinde saklıdır. Dünya insanın faaliyeti ile ilişkili olmadıkça dünya değildir. İnsanın çalışması ve başarıları, yeryüzünde bulunan kökleri

dikkate alınmayınca bir duygu bile olmaz; ancak kuru bir isim olur. Toprak, tüm insanların gıdasının ilk ve son kaynağıdır. O; sıcaklık, ışık, elektrik güçlerinin büyük alanı, büyük ocağı, büyük kaynağıdır; denizlerin, akıntıların, dağların, ovaların büyük sahnesidir. Bizim tüm tarım, madencilik, ormancılık sanatlarımız, bütün üretim ve dağıtım araçlarımız, o sahnede ancak bir dereceye kadar madde ve sebep derecesinde kalırlar. Bu büyük çevrenin belirlediği uğraşlar sayesinde, insan ırkının tarihi ve siyasi gelişimine imkân ortaya çıkmıştır. Yine bu uğraşlarla doğanın bilişsel ve duyuşsal yönlerden açıklaması yapılmıştır.

Eğitim terimleriyle ifade edilince bunun anlamı, uygulamalı çalışmaların okulda sadece göreneğe göre kullanılacak birtakım çalışma yolları ve yöntemleri olmayacağı; açıcılıkta, dikişte veya marangozlukta daha teknolojik beceri kazanma yolları olarak kabul edilmeyeceği; belki doğal madde ve yöntemleri bilimsel olarak anlayabilmek için faaliyet merkezleri meydana getirme olarak algılanır. Normal zekâya sahip olan bir ziyaretçiye; 10, 12 ve 13 yaşında erkek çocukların kızlarla beraber dikiş dikmelerini, bez dokumalarını görmekten daha garip bir etki yapacak hiçbir şey yoktur. Eğer bu manzaraya erkek çocukların düğme dikmeye ve yama yapmaya alıştırmaları noktasından bakarsak görüşümüz dar ve yanlı olur ve okulda bu tür faaliyete özel bir önem verilmesini haklı göstermeye yetmez. Fakat buna farklı bir açıdan bakarsak, bu uğraşın beşerin tarihsel gelişimini bulup takip etmek için çocuğa hareket noktası oluşturduğunu görürüz. Bir taraftan da çocuk bu tarihsel gelişim sürecinde kullanılmış olan maddeler ve bu maddelerin oluşturduğu mekanik prensipler hakkında bilgi sahibi olur. Bu çalışmalarla karmaşık bir yapıya sahip olan insanlık tarihinin gelişimi anlaşılabilir olur.

Örneğin çocuklara önce ham madde verilir; keten, pamuk kozası, kirliliği gibi (çocukları koyunların kirkıldıkları yere götürebilirsek daha iyi olur). Sonra bu maddeler kullanılacakları amaçlar doğrultusunda incelenir ve üzerinde tartışılır. Örneğin pamuk lifiyle yün lifi karşılaştırılır. Pamuk sanayinin ortaya çıkışta yüne nispetle geç kalmış olmasının nedeni; pamuk liflerinin çekirdeklerinden elle ayrılmasındaki zorluktandır. Bunu eskiden bilmezdim, ben de çocuklardan öğrendim. Bir gruptaki çocukların 3 dakika çalışarak kozadan ve çekirdeklerden ayırıp elde edebildikleri pamuk elyafı 1 dirhemden (3 gram) azdı. Bir insanın el ile günde ancak 150 dirhem (450 gram) pamuk ayırabildiğine çocuklar kolayca akıl erdirdiler ve atalarının pamuk yerine yün kumaşlar giymelerinin sebebini anladılar. Bu iki maddeyi karşılaştırırken yine çocukların keşfettiği özelliklerinden biri de, pamuk liflerinin yün liflerine oranla kısa olmasıdır; birincisi örneğin 1 cm. uzunluğunda iken, ikincisinin boyu 7,5 cm. 'ye ulaşır. Bir de pamuk lifleri

kaypak olduğundan, birbirine kolayca sarılmıyor. Oysa yünde özel bir pürüzlülük var, lifler birbirine yapışıyor ve bu, eğirme işini kolaylaştırıyor. Çocuklar bu özellikleri gerçek maddeleri işleyerek öğretmenlerinin soruları ve tavsiyeleri yardımıyla kendi kendilerine bulup öğrendiler.

Daha sonra lifleri kumaş haline getirmek için gerekli olan aşamaları izlediler. Yapağıyı taraklamak için kullanılan, üzerlerine yünü taramak için birçok iğneler takılmış bir çift tahtadan oluşan ilk kart tezgâhını yeniden yaptılar. Yün bükme için, ortasının delinmiş bir taş veya başka ağır bir şeyden oluştuğu; yünün bu delikten geçirilerek, taş döndürüldükçe liflerin çeke çeke uzatıldığı en basit düzeni yeniden buldular. Sonra sıra iğneye geldi. Bu, topaç gibi yerde döndürülür ve çocukların ellerinde tuttukları yün çekile çekile, yavaş yavaş bükülerek alete sarılır. Çocuklar daha sonra tarihsel süreç içerisinde sırasıyla bunu takip eden buluşlara ulaştılar ve hep çalışarak, işleyerek, deneyerek buluşları yeniden keşfettiler. Böylece onların gerekliliklerini de anlamış oldular. Bunları yaparken buluşların yalnız özel bir sanata olan etkilerini değil; sosyal hayatın her parçasına yaptıkları etkileri görerek ilerlediler. Bu yolda yürüyerek zamanımızdaki kuvvet ve araç-gereçlere bilimin uygulanmasından ortaya çıkan bütün sonuçlara varıncaya kadarki sürecin içerdiği bilimsel, toplumsal ve tarihi yönü, coğrafi özellikleri (hammadenin yetiştirme şartları, üretim ve dağıtım merkezleri vb.) hakkında bilgi sahibi oldular” (Dewey, 2008: 31–34).

John Dewey’in uygulamalarından diğeri tarih öncesi dönemde insanların yaşamına yöneliktir. Dewey, uygulamasını gerekçeleriyle birlikte şöyle değerlendirmiştir:

“Çocuklar, zamanımızdaki hayat şartlarını hayal etmekten başlayarak da doğayla doğrudan doğruya ilişkiye geçilen zamana kadar geriye gidebilirler. Bu, onları mağaralarda veya ağaçlarda yaşayan ve avlarla, balıklarla pek kararsız bir kazançla hayatını sürdüren avcı insanlara götürür. Bu çeşit hayata uyan doğal ve fiziki şartları kendi ölçüsünde kapsamlı olarak hayal eder. Örneğin dağlar kenarında ormanlık bir sırt, balığı bol bir nehir vb. bundan sonra yine hayal yoluyla avcılıktan yarım çiftçiliğe ve göçebelikten yerli-çiftçilik aşamasına ulaşırlar. Söylemek istediğim nokta; bu tarzda hareket edilince gerçek araştırma, inceleme ve öğrenme için geniş bir olanak alanı açılacaktır ki, bu durum bilgi kazanmakla sonuçlanır. Bu şekilde önce toplumsal yöne hitap eden içgüdü, çocuğun insanlara ve insanların işlerine karşı gösterdiği ilgiye verilecek yönle daha geniş bir gerçekliğe ulaşır.

Örneğin çocukların ilkel silahlar, taştan yapılmış mızrak uçları vb. hakkında az çok fikirleri vardır. Bu fikirler madde ve malzemeyi; şekilleri, bünyeleri, dövülüp toz olma özellikleri açısından denemek için fırsat verir.

Bu da madenler hakkında bir dersle sonuçlanır; çünkü çocuklar mızrak ucuna uyacak türde taşı bulabilmek için birçok taşları kontrol etmişlerdir. Demir devrinin tartışılması, balçıktan, oldukça büyük bir eritme fırını yapma isteğini ortaya çıkardı. Çocuklar başlangıçta hava akımını iyi hesaplamamış olduklarından fırının ağız ile nefes deliği gerek ölçüsü ve gerek durumu itibariyle uygun düşmemiştir. Bundan dolayı kendilerine yanma prensipleri, hava akımının ve yanan maddelerin özellikleri hakkında ders vermek gerekmişti. Böyle olmakla beraber bu ders hazır verilmiş değildir; önce ihtiyaç ortaya çıkmış, sonra deneyim yoluyla bu sonuca ulaşılmıştır. Bu iş de olunca çocuklar bakır gibi maddeleri alarak bir dizi deneyler yaptılar. Bakırı erittiler, işleyerek bazı eşyalar ürettiler; aynı deneyleri kurşun ve diğer madenlerle de yaptılar.

Bu çalışma bir bakıma coğrafya dersi de olmuştu, çünkü çocuklar çeşitli toplumsal yaşam şekillerinin içerdiği birbirinden farklı doğal şartları hayal kurarak bulmak zorunda kaldılar. Çobanlık hayatına uygun doğal şartlar nasıl olmalıydı? Tarımın ilk devirlerine, balıkçılığa uygun olan doğal şartlar neler olacaktı? Bu insanlar arasında doğal değişim ne şekilde gelişecekti? Bu gibi noktaları konuşmalar yaparak belirledikten sonra haritalarla ve kumdan yaptıkları şekillerle resmettiler. Böylece çeşitli yer şekilleri hakkında fikir sahibi oldular ve aynı zamanda bunların insanların faaliyetleriyle olan ilişkilerini anladılar. Bütün bu öğrendikleri sadece dış olaylar değildir; belki insanın hayatı ve gelişimi hakkındaki toplumsal düşüncelerle kaynamış ve kaynaşmış bilgidir. Ortaya çıkan sonuç, çocukların bu tür uğraşlarla fen bilimlerinde, coğrafyada ve antropolojide bir yılda kazanacakları bilginin düz anlatımla verildiği ve çocukların sadece sabit derslerden öğrenmeleri âdet olan yerlerde öğrendiklerinden çok daha fazla olacağını düşünüyorum. Disipline gelince, çocuklar bu işleri yaparak dikkat, açıklama gücü, sebep sonuç ilişkisi kurma, gözlem ve devamlı düşünme yeteneği kazanıyorlar” (Dewey, 2008: 49-50).

Dewey diğer bir uygulamasında konunun daha iyi öğrenilmesini sağlamak ve çocukların dil ve anlatım yeteneğini geliştirmek amacıyla coğrafyayla ilgili kompozisyonlar yazdırmıştır. Bu uygulamasını şöyle değerlendirmiştir:

“Vaktim olmadığı için büyük çocukların işlerinden bahsetmeyeceğim. Onların aslında ham olan inşa etme ve konuşma yetenekleri gelişerek az çok bilimsel yönde bir araştırma ve inceleme aracı olmuştur. Fakat dilin kullanımına örnek olarak deneyim sonucu yazılmış şu eseri okuyacağım: Eser çocuğu yavaş yavaş jeoloji ve coğrafya araştırmalarına doğru iten, basit ve en genel türden bir deneyim esasına dayanır. Okuyacağım bu parça sanırım şairane olduğu kadar bilimseldir de.

"Çok eski zamanlarda yeryüzü daha yeni ve lav halindeyken, yeryüzünde hiç su yoktu. Bütün sular buhar halinde ve yeryüzünü saran havada, başka bir deyişle atmosferdeydi. Havada birçok gaz vardı. Bu gazlardan biri karbondioksitti. Buhar bulutlar haline geldi. Yeryüzü soğumaya başlamıştı. Bir süre sonra da yağmur yağmaya başladı. Su havadan yere indi ve inerken havadaki karbondioksiti de kendi içinde eritti".

Bu olayda dışarıdan görünebileceğinden çok fazla bilim unsuru vardır. Çünkü çocukların üç hafta kadar süren çalışmalarını gösterir. Çocuklar gündelik ve haftalık defter tutarlar; ancak bu olay üç haftalık uğraşın birleşiminden bir parçadır. Bu dile "şairane" dedim, çünkü çocuğun hayali bellidir ve yazıyla tasvir ettiği gerçekler hakkında çocuk kişisel duygulara sahiptir. Dilin canlı deneyimlere dayanan, canlı tarzda kullanımına daha güzel örnekler vermek için diğer iki yazının bazı kısımlarını aktarıyorum: "Yer yoğunlaşacak kadar soğuyunca su, karbondioksitin yardımıyla kayalardan kalsiyumu çekti ve büyük su kütlelerine götürdü. Böylece oralardaki küçük hayvanlar kalsiyumu alabildiler". Diğeri de şöyle anlatıyor: "Yer soğuduğu zaman kalsiyum kayaların içindeydi. Karbondioksitle su birleşerek bir eriyik oluşturdular ve bu eriyik akıp giderken kayalardan kalsiyumu kopardı ve denize götürdü. Oradaki küçük hayvanlar da onu bu eriyikten aldılar". "Çekti", "kopardı" gibi kelimelerin kimyasal bileşimle ilişkili olarak kullanılması, kendisine özgü bir ifade tarzı gerektiren kişisel incelemeye işaretir" (Dewey, 2008: 52).

Dewey bir başka uygulamasında çocuklara fiziki coğrafyayla ilgili bir etkinlik yaptırmıştır. Bu etkinliği şöyle açıklamaktadır:

"Çocukların önce çok basit maddi şeylerle başlayan, boyutu gittikçe artan araştırma ve inceleme alanlarına doğru nasıl ilerlediklerini açıklamak ve böyle araştırmaları destekleyen zihinsel disiplini de göstermek amacıyla madenleri parlatmak için kullanılan tortu halinde tebeşir üretme etkinliği gerçekleştirildi. Bu bağlamda çocuklar –bir bardak, bir miktar kireç suyu, bir cam tüpten oluşan– basit bir cihazla sudaki kalsiyum karbonatı tortu haline getirdiler. Bundan sonra püskürük, tortul vb. çeşitli türdeki kayaların yer üzerinde oluşum şeklini araştırdılar ve şimdi buldukları yerleri bu araştırmadan hareketle incelemeye başladılar. Sonra Amerika Birleşik Devletleri, Hawaii ve Porto Rico coğrafyasının buna ait noktalarına geçtiler. Çeşitli şekilde kaya kütlelerinin insanların uğraşları üzerindeki etkilerini incelediler. Öyle ki bu jeoloji araştırması döndü dolaştı en sonunda zamanımızdaki insanların hayatına geldi. Çocuklar bu binlerce asır önce olmuş jeolojik şekillerle bugünün sanayi ve çalışma sistemini oluşturan fiziki şartlar arasındaki ilişkiyi gördüler ve duydular" (Dewey, 2008: 52-)

53).

Dewey'in aşağıda bahsedilecek olan etkinliği Laboratuvar Okulu'nda uygulayıp uygulamadığı kesin olarak belli olmamakla birlikte Amerikan sömürge tarihinin öğretimini yansıması açısından oldukça önemlidir:

"Bu etkinlikte doğrudan doğruya toplumsal açıdan sabra, cesarete, beceriye ve en kötü engeller karşısında bile amaçlara göre araçlar bulmak için sürekli akıl ve kıyaslama yapma gücüne tipik örnekler vermek için Amerikan tarihi (bunun özellikle sömürge devresine ait olan kısmı) seçilmiştir. Bir taraftan konunun kendisi de o kadar belli ve canlı; o kadar insanidir ki, çocuğun hayal ve düşünce alanına doğrudan doğruya girer ve bu şekilde onun genişleyen bilincinin, hiç olmazsa düşünerek, bir parçası haline alır. Yani çocuk o hayatı zihninde yaşar. Amaç sömürge tarihini ayrıntılarıyla öğretmek olmadığı, yalnız toplumsal sonuçlar çıkarma yolunda kullanılan toplumsal dinamiklerin bilinmesi olduğu için, bütün tarihin baştanbaşa ve kronolojik olarak öğretimine kalkışılmamıştır. Daha çok bir dizi tipler alınmıştır. Chicago ve Kuzeybatı Mississippi Vadisi, Virginia, New York ve New England'daki puritanlar ve pilgrimler¹⁰ gibi. İstenilen iklimi ve yerel şartları, çeşitli engelleri ve insanların bunlara karşı buldukları çözümleri, çeşitli insanların tarihi geleneklerindeki, adet ve amaçlarındaki zenginliği ve farklılığı göstermektir.

Çocuğa konunun sadece tarihsel bir bilgiden ziyade hayat olarak kavratılabilmesi için, çocuğun fiziksel (araç-gereç, ev düzeni, yiyecek-giyecek vb.) ve toplumsal çevresine ait açıklamaların ve birçok ayrıntıların sunulması gerekir. Bu yolla toplumsal tarzlar ve sonuçlar gerçekler haline alır. Bundan başka çocuk, önceki devirde düşündüğü toplumsal hayatı, yalnız bireysel ve toplumsal anlamda yaşadığı (kendisini zihin dünyasında o hayatın içinde gördüğü) halde, bu devirde buna bir de anlayış farklılığını ekler. Çocuk o hayat içinde karşılaşılacak zorlukları, sanki kendisi bu zorluklara rastlamış gibi düşünür ve bunlara karşı koymak için yapılması gerekenleri yeniden bulmaya çalışır" (Dewey, 2008: 81-82).

SONUÇ

John Dewey, eğitimi pragmatist bir yaklaşımla değerlendirerek eğitimin yaşam boyu süren bir eylem olduğunu, yaparak ve yaşayarak

¹⁰Puritan: Ahlak ve din konularında fazla bağınaz olan Protestanlara denir.

Pilgrim: Hacı demektir. Puritan ve pilgrimler Massachusetts'e yerleşen iki önemli göçmen grubudur. Bunlardan Pilgrimler Plymouth kolonisini kurmuşlardır. Puritanlar ise önce Salem bölgesine sonra da Boston'a yerleşmişler ve Massachusetts Körfez kolonisini kurmuşlardır. Zamanla bölgeye yerleşen dindar halk laikleşmiş ve Yanki (Yankee) olarak anılmaya başlanmışlardır.

öğrenmenin ne kadar önemli olduğunu tüm hayatı boyunca ortaya koymuş bir bilim adamıdır. Dewey'in pedagoji anlayışı geleneksel pedagoji anlayışı ile tamamen zıttır diyebiliriz. Aslında Dewey'in pedagoji anlayışını karakter kurma olarak ta ifade edebiliriz. Gelenekçi eğitim anlayışında ağırlık merkezi çocuğun dışında iken Dewey'in eğitim anlayışında çocuk eğitimin tam merkezindedir ve eğitime dair her şey çocuğa göre şekillendirilmektedir. Dewey, çocuğun dıştan eğitilmemesi gerektiğini ve çocuğun dünyasını bilgi yığını haline getirmekten ziyade çocuğun kendi kendine yetişmesi ve öğrenmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi temel eğitim felsefesi haline getiren Dewey, bu eğitim anlayışını kendi çabaları ile açtığı laboratuvar okulunda hayata geçirmiştir. Dewey'in laboratuvar okulunda birçok alanda uygulamalı dersler verilmiş ve buradan elde edilen uygulamalı eğitim deneyimleri daha sonra yapılan eğitim faaliyetlerine ışık tutmuştur. Ayrıca Dewey, laboratuvar okulunda tarih, coğrafya ve sosyal bilgilerle ilgili ders uygulamaları da yaparak bu alanlarda yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Dewey sahip olduğu eğitim anlayışı ile sosyal bilgileri derinden etkilemiş; sosyal bilgiler yaklaşımlarının doğmasında başrol oyuncularından biri olarak tarihteki yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- ATA, B. (1998). "John Dewey ve Türkiye'de İlköğretimde Tarih Öğretimi (1923-1930)" *Atatürk'ün Cumhuriyetin İlanından Sonraki Hedefleri Sempozyumu*, Kocaeli Üniversitesi ile Atatürk Araştırma Merkezi, s. 57-77.
- ATA, B. (2006). "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yansıtıcı Soruşturma Geleneği ve Oluşturmacılık Yaklaşımı", *Eğitimde Çağdaş Yönelimler III: "Yapılandırmacılık ve Eğitimde Yansımaları Sempozyumu*, İzmir: Özel Tevfik Fikret Okulları, s. 259-262.
- BAKIR, K. (2007). *John Dewey ve Demokratik Eğitim*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- BENDER, M.T. (2005). "John Dewey'in Eğitime Bakışı Üzerine Yeni Bir Yorum", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, Kırşehir: Kırşehir Eğit. Fak. Yay., s.13-19.
- DEWEY J. (1913). *Interest and Effort in Education*, Cambridge: H. Mifflin Company.
- DEWEY J. (1987). *Özgürlük ve Kültür* (Çev. Vedat GÜNYOL), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DEWEY, J. (1957). *Nasıl Düşünürüz?* (Çev. Baha ARIKAN), İstanbul: Muallimler Cemiyeti Yay.
- DEWEY, J. (1996). *Demokrasi ve Eğitim* (Çev. Salih OTARAN), İstanbul: Başarı Yay.
- DEWEY, J. (2008). *Okul ve Toplum* (Çev. H. Avni BAŞMAN-Yay. Haz. Selahattin KAYMAKCI), Ankara: Pegem A Yay.

- ERDEN, M. (1996). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Yayınevi.
- FİDAN, N. (1985). **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Ankara: Alkım Kitapçılık ve Yayıncılık.
- KANSU, N. A. (1952). **Pedagoji Tarihi**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- KAYA, B. (2008). "*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Düşünmeye Uygun Sınıf Ortamı Yaratma İle İlgili Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*" **Üniversite-Toplum**, Cilt 8, Sayı 3, <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=371> adresinden 01.01.2009 tarihinde alınmıştır.
- ÖZTÜRK, C. (2006). "*Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış*", **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi : Yapılandırmacı Bir Yaklaşım** (Ed. Cemil ÖZTÜRK), Ankara: Pegem A Yay., s. 21-50.
- SAFRAN, M. (2008). "*Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış*", **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi** (Ed. Bayram TAY ve Adem ÖCAL), Ankara: Pegem A Yay., s. 1-19.
- SAYSEL, K.A., (2006), "*John Dewey (1859-1952) ve Eğitimde Demokratik İdealler*", **Bilim ve Toplum**, <http://www.bgst.org/keab/aks20060716.asp>, adresinden 31/12/2008 tarihinde alınmıştır.
- ÜLKEN, H.Z. (1999). **Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi**, İstanbul: Ülken Yay.
- ÜLKEN, H.Z. (2001). **Eğitim Felsefesi**, İstanbul: Ülken Yayınları.
- YEŞİLTAŞ, N.K. (2007). "*John Dewey’in Eğitim Anlayışı ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*", **Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Eğitim Klasikleri İncelemeleri** (Ed. Bahri ATA ve İkrım BAĞCI), Ankara: Pegem A Yay., s. 53-72.